

- зберегти, примножити й передати прийдешньому поколінню набуті практичні й теоретичні знання.

Вибір методів ознайомлення з етнокультурними традиціями залежить від конкретних виховних завдань, форми організації виховного процесу (година акдем. наставника, виховний захід, екскурсія до музею тощо), рівня підготовки викладача-куратора. З-поміж методів і форм навчання варто надавати перевагу активним методам. Вони ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії й спрямовані на самостійний пошук істини. Вони сприяють формуванню критичного мислення, ініціативності й творчості.

Задля досягнення виховного ефекту радимо якомога активніше залучати студентів до самостійної роботи з відповідною літературою, етнографічних розвідок, використання та написання творчих робіт з етнокультурної проблематики. Підготовлені матеріали стануть базовим фондом для організації «круглих столів», диспутів, науково-практичних конференцій, інтелектуальних ігор, святкових заходів тощо.

Література

1. Етнопедагогіка / за ред. В. Б. Євтуха. Київ : Вища школа, 2017. 49 с.
2. Лозко Г. С. Українське народознавство. Київ : Зодіак, 2011. 368 с.
3. Стельмахович М. Г. Вибрані педагогічні твори. / за заг. ред. Л. В. Калуської. Коломия: Вік, 2011. 520 с.

Грина Луценко,
*доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
лабораторії дошкільної освіти і виховання
Центру раннього розвитку дитини та дошкільної освіти
Інституту проблем виховання НАПН України,
e-mail: sofiras@ukr.net*

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ СКЛАДНИК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: етнокультурні технології, етнічна самосвідомість, національна ідентичність, національно-патріотичне виховання, освітній процес.

Виховання у дітей любові до України, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, національних цінностей Українського народу –

стверджено як одне із пріоритетних завдань дошкільної освіти [1], яке у час воєнної агресії набуло ще більшого смислового навантаження. Поглиблення етнічної національної самоідентифікації залишається одним із найважливіших завдань розбудови української держави [4, с.108].

Головну роль у вихованні етнічної самосвідомості відіграє виховання [4, с.109]. Етнічна самосвідомість природно формується у дитини у середовищі, в якому вона зростає – середовищі сім'ї, освітнього закладу, який вона відвідує. Це визначає вплив перших соціальних інституцій на формування етнічної самосвідомості дитини, позитивні результати за умови несуперечливих підходів.

Важливим засобом реалізації національно-патріотичного виховання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти є етнокультурні технології. Від інших педагогічних технологій їх відрізняє концептуальна складова (гуманістичний, особистісний, культурологічний, етнокультурний, соціокультурний підходи), в основу якої також покладено принципи національно-патріотичного виховання [2], а також засоби – витвори матеріальної і духовної культури українського народу.

Використання етнокультурних технологій дає змогу реалізовувати різні аспекти освітнього процесу: знаннєвий – в процесі ознайомлення дітей з елементами матеріальної та нематеріальної культури українського народу; виховний – шляхом прилучення дітей до національних та загальнолюдських цінностей, морально-етичних і соціальних норм в процесі використання кращих етнокультурних взірців; поведінково-діяльнісний.

Етнокультурні технології окрім впливу наскрізного засобу – самобутньої мови творів усної народної творчості, створюють можливості не тільки для ознайомлення дітей з народними ремеслами: художня вишивка, художня кераміка, гончарство, писанкарство, витинанка, килимарство, ткацтво, лозоплетіння, традиціями, календарно-обрядовими святами і розвагами, а й

передбачають їх дієве пізнання, практичне засвоєння, безпосередню продуктивну діяльність дітей.

Ефективним етнокультурним засобом виховання дітей в умовах війни, їхнього переміщення всередині України чи в сусідні країни, є народні казки. Казка сприяє полегшенню сприйняття дитиною нового для неї довкілля: змін у складі сім'ї, або зміни умов проживання.

С. Поворознюк для забезпечення комфортного входження дитини у новий дитячий колектив, налагодження взаємин між вихованцями у групі рекомендує використовувати казки про дружні стосунки, необхідність взаємодопомоги та взаємопідтримки, а саме: "Ріпка", "Рукавичка", "Котик і Півник", "Зайчикова хатка", "Коза-дереза", "Сірко", "Котигорошко".

Репрезентовані казкою споконвічні виховні ідеали українського народу забезпечують формування в дитини дбайливого і турботливого ставлення до батьків, членів родини, педагогів, однолітків; переконують її в безперечній перемозі добра над злом, у здатності людини досягти своєї мети за умови, якщо до цього буде докладено певних зусиль; формують у дитини віру в позитивне майбутнє, почуття довіри до навколишнього світу. Зокрема, такими є казки про сімейні стосунки, чуйність, уважність і шанобливе ставлення до рідних і близьких людей: "Добрі брати", "Сім лозин", "Про батьківську любов", "Про матір-зозулю", "Закопане золото", "Названий батько" та ін.

Казка також є одним із засобів психологічної діагностики і корекції почуттєвої та поведінкової сфер. Так, виконуючи роль певного казкового персонажа, дитина перевтілюючись може розповісти про свої думки та почуття. Тому казку варто використовувати з метою подолання тривожних особливостей розвитку дітей дошкільного віку, що спричинені пережитими психотравмівними подіями війни. Зокрема: недовіри до інших людей, замкненості, тривожності, різноманітних страхів [3, с.105-106].

Реалії війни, в яких живе наша країна, визначають пріоритет національно-патріотичного виховання. Етнокультурні технології здійснюють ефективний і

відповідний віку вплив на формування національної ідентичності, національного характеру і водночас не перевантажують психіку дітей фактами про трагічні події війни.

Література

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. 2019. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>
2. Про дошкільну освіту: Закон України. 2022. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
3. Психолого-педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб: концепція, методика, технології : навчально-методичний посібник / І. О. Луценко, А. М. Богуш, Л. О. Калмикова, В. У. Кузьменко, С. І. Поворознюк, О. Д. Рейпольська ; за наук. редакцією І. О. Луценко. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 213 с.
4. Тиводар М. Етнологія: Навч. посібн. Львів: Світ, 2004. 624 с.

Галина Марчук,
*вчитель української мови та літератури ЗОШ №9
м. Мирноград Донецької області*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: культурна компетентність, середня освіта, компетентнісно зорієнтовані завдання.

Культурна компетентність – це здатність ефективно взаємодіяти людям, які є представниками різних культур. Вона включає знання й прийняття загальнолюдських цінностей, які лежать в основі поведінки особистості.

Основними передумовами культурної компетентності служать чутливість і впевненість у собі, розуміння поведінки іншої людини й інших розумових зразків, здатність чітко формулювати власну точку зору, бути зрозумілим і демонструвати гнучкість у тих ситуаціях, коли це необхідно.

Більшість фахівців виділяють чотири основні компоненти культурної компетентності: